

פרק כו ברם כגון דא צריך לאודועי כלל גדול
 כי כמו שנצחון לנצח דבר
 גשמי כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל
 זה את זה. הנה אם האחד הוא בעצלות וכבודות ינוצח
 בקל ויפול גם אם הוא גבור יותר מחבירו ככה ממש
 בנצחון היצר אי אפשר לנצחו בעצלות וכבודות
 הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן כ"א בזריזות
 הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל גנדוד

טמטום הלב: ע"ד לשון חז"ל
 – יומא לט, א. הלב כאבן:
 ע"ד לשון הכתוב – שמואל
 א כה, לז.

שע"ז הציור הרע שאינו יכול להתעלות כלל יידחה
 לגמרי, והטוב יתהפך לקדושה כו', כידוע.

וזהו מ"ש אדה"ז כאן, שענין העצב והמרירות הוא
 כדי לשבור את, רוח הטומאה וס"א ומחיצה של ברזל,⁶
 אבל לנצחו ולהתגבר עליו – זהו ע"י השמחה דוקא.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁶)

משמחה ופתיחת הלב: כי השמחה היא בחי'
 פתיחת הלב, כנראה בחוש שכשהאדם הוא בשמחת
 הלב ובהתפשטות, אזי לבו הוא גם פתוח, ונמשך
 מהלב לדיבור לדבר הרבה כו' (משא"כ להיפך,
 כשהוא בעצבות – אינו מדבר כלל, כי אז לבו סתום
 ואטום כו').

והענין בזה בנדוד"ד – בהקדמת מארז"ל⁷, משחרב
 בית המקדש מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל
 לאביהם שבשמים, שענין מחיצה זו הוא ההסתר
 וההפסק שבין בחי' י"ה לבחי' ו"ה (כמ"ש גבי עמלק⁸
 „כי יד על כס י"ה", „כס" לשון התכסות, היינו בחי'
 כיסוי המכסה על בחי' י"ה שלא יתגלה בבחי' ו"ה).
 והיינו, שאף שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה ולבבו יבין
 את כל זאת, מ"מ לא יוליד האהבה בהתגלות לבו,
 כי הנפש לא תתפעל ולא יאיר בה אור האהבה,
 מחמת ה"מחיצה של ברזל" (הנעשית ע"י התגברות
 הנה"ב והיש דסט"א) המונעת ומפסקת את האור.

וזהו מ"ש אדה"ז כאן „משמחה ופתיחת הלב", כי
 השמחה ופתיחת הלב היא פתיחת בחי' המחיצה הנ"ל,
 שע"ז נעשית התגלות האהבה (וכמ"ש⁹, „אם הבנים

ברם: פירוש: אך, אבל (מפרשים לדניאל ד, יב¹).

(כ"ק אדמו"ר²)

כלל גדול: ראה „לקוטי פירושים" לעיל רפט"ז ד"ה
 כלל גדול.

בנצחון היצר אי אפשר לנצחו .. כ"א בזריזות
 הנמשכת משמחה .. ומ"ש בכל עצב יהיה מותר
 פי' .. העצב האמיתי לעתים מזומנים על עונותיו
 במר נפשו ולב נשבר שע"י זה נשברה רוח
 הטומאה וס"א ומחיצה של ברזל כו': מהמבואר
 כאן מוכח שעבודת השמחה היא העבודה האמיתית
 גם למי שעוסק בעבודת הביוררים בדרך מלחמה עם
 היצר³ („שעת צלותא שעת קרבא"⁴), ש"אי אפשר
 לנצחו .. כ"א בזריזות הנמשכת משמחה".

ומ"ש אח"כ ששבירת רוח הטומאה וס"א היא ע"י
 „העצב האמיתי לעתים מזומנים על עונותיו כו" –
 לפי הנראה הוא לפי שצ"ל שני דברים: (א) שבירת
 הקליפה, (ב) ההתגברות עלי'.

וטעם הדבר – כי הנפש האלקית מלובשת בנפש
 הבהמית הטבעית, והנפש הטבעית מלבשת ומקפת
 אותה מכל צד, כקליפת האגוז המקפת את הפרי
 שבתוכה. ולכן צריכים תחלה לשבור את קשיות הנפש
 הטבעית (שהרי „תוקפא דגופא חולשא דנשמתא"⁵),
 ושבירה זו היא הקדמה כדי שתוכל להיות אח"כ
 הגברת הנפש האלקית על הנפש הטבעית, שהיא
 הבירור שהנה"א מבררת את הנה"ב בכל הכחות
 הפרטיים (ז' מדות ומחשבה דיבור ומעשה כו'),

ובכ"מ. 5) ראה זהר ח"א קפ, ב. קמ, ב. סה"מ תש"ט ס"ע 63.
 וראה גם תו"מ חמ"ז ע' 346. ושי"ב. 6) אגרות קודש ח"א ע'
 קנא. 7) ראה ברכות לב, ב ובפרש"י. „לקוטי פירושים" לעיל
 פי"ז ד"ה מחיצה. 8) ס"פ בשלת. 9) תהלים קיג, ט.

1) בפרש"י וראב"ע שם – „אך", ובמצו"ד – „אבל".
 2) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". 3) וכ"ש
 בעבודת הצדיקים – ראה „לקוטי פירושים" לקמן ד"ה השמחה
 (הב'). 4) ראה חז"א רמ, ב. ח"ג רמג, א. לקו"ת ר"פ תצא.

ליקוטי אמרים

פרק כו

שנג

בכל עצב יהיה מותר: משלי יד, כג – הובא גם לקמן פל"א.

דאגה ועצב בעולם. ומ"ש בכל עצב יהיה מותר פי' שיהיה איזה יתרון ומעלה מזה הנח אדרבה מלשון זה משמע שהעצב מצד עצמו אין בו מעלה רק שיגיע ויבא ממנו איזה יתרון והיינו השמחה האמיתית בה' אלהיו הבאה אחר העצב האמיתי לעתים מזומנים על עונותיו כמר נפשו ולב נשבר שע"י זה נשברה רוח הטומאה

ד"ה רני ושמחי הב' 16 וביאורו 17, שהן בחי' השמחה שמלמטה למעלה ובחי' השמחה שמלמעלה למטה: השמחה שמלמלמ"ע נקראת "רינה", וענינה בעבודה הוא, לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית לדבקה בו ית", וע"י שמחה זו היא ההתגברות על היצה"ר (וכענין, כל בעלי השיר יוצאין בשיר כו" 18, שעיקר היציאה היא ההתגברות הנ"ל), והו"ע ביטול היש; משא"כ השמחה שמלמעלמ"ט היא השמחה האמיתית, שעל"י נאמר 19 "עבדו את ה' בשמחה", והיא בעסק התומ"צ.

וזהו דיוק לשון אדה"ז כאן ששמחה זו היא, השמחה האמיתית", דהיינו השמחה שמלמעלמ"ט המבוארת בתו"א שם (וזהו שמבאר שמחה זו בענין לימוד התורה שאחר תיקון חצות, כנ"ל שהשמחה שמלמעלמ"ט היא בעסק התומ"צ).

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב 6)

העצב האמיתי: עצב שיש לו סיבה אמיתית.

(כ"ק אדמו"ר 20)

כאן לא נחית לחלק בין עצבות למרירות, ולקמן 21 מפרש ש, באמת אין לב נשבר ומרירות הנפש .. נקראים בשם עצבות כלל כו".

(כ"ק אדמו"ר 13)

לעתים מזומנים: עיין לקמן בסוף פרקין 22.

(כ"ק אדמו"ר 2)

ולב נשבר שע"י זה נשברה רוח הטומאה וס"א .. כמ"ש בזהר כו': עיין לעיל פי"ז 23.

(כ"ק אדמו"ר 2)

21 פל"א. 22) ושם: "אין הזמן גרמא .. לעצבות אמיתית .. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר .. וכמבאר עת זו במ"א". 23) ושם: "אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה לשבר הקליפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים ע"י שבירת לבו ומרירות נפשו על חטאיו כמ"ש בזהר על פסוק זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר וגו' שע"י לב נשבר נשברה רוח הטומאה דס"א".

שמחה", שע"י השמחה נעשה בחי' "אם הבנים", דהיינו בחי' לידה והתגלות מבחי' ההתבוננות).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ 10)

נדנוד: פירושו: רמז (פרש"י פסחים ג, ב' 11). דומה (ערוך 12).

(כ"ק אדמו"ר 2)

בכל עצב יהיה מותר פי' שיהיה איזה יתרון ומעלה מזה: היינו שמפרש "מותר" לשון יתרון ומעלה (ולא להיפך – לשון מותרות ושיריים).

(כ"ק אדמו"ר 13)

השמחה האמיתית בה' אלהיו הבאה אחר העצב האמיתי לעתים מזומנים על עונותיו: והיינו שהשמחה שאחר המרירות היא הוראה על אמיתת המרירות.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ 14)

השמחה האמיתית בה' אלהיו הבאה אחר העצב .. וזהו טעם הפשוט לתיקון האר"י ז"ל לומר מזמור זה אחר חצות קודם הלימוד כדי ללמוד בשמחה אמיתית בה' הבאה אחר העצב: אין זו השמחה הנזכרת לעיל לענין מלחמת היצר (ש"א אפשר לנצחו .. כ"א בזריזות הנמשכת משמחה"), כי השמחה דלעיל היא למי שעוסק בעבודת הבירורים (כנ"ל 15), משא"כ השמחה המבוארת כאן היא בעבודת הצדיקים, היינו מי שכבר בירר חלקו כו', וכן בכל אדם בעסקו בתורה ומצוות, שצ"ל בשמחה דוקא. והחילוק בין ב' מדריגות שמחה אלו נתבאר בתו"א

10) אוה"ת שה"ש ח"א ס"ע רפח ואילך. 11) ושם: "נדנוד עבירה – רמז עבירה". 12) ערך נד (ושם: "נדנוד לעבירה – פי' אפילו דומה לדומה לעבירה"). 13) הגהה לשיעורים בספר התניא (כת"ק). 14) סה"מ תרצ"ב ע' ערב. ע' שנד. 15) "לקוטי פירושים" ד"ה בנצחון. 16) מקץ לו, א ואילך. 17) שם לו, ד ואילך. 18) שבת נא, ב (במשנה). 19) תהלים ק, ב. 20) הגהה לשיעורים בספר התניא – נדפסה ב, תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות" ע' תצו.

וס"א ומחיצה של ברזל המפסקת בינו לאביו שבשמים כמ"ש בזהר ע"פ רוח נשברה לב נשבר וגו' ואזי יקוים בו רישיה דקרא תשמיעני ששון ושמחה וגו' השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה וגו' וזהו טעם הפשוט לתיקון האר"י ז"ל לומר מזמור זה אחר תיקון חצות קודם הלימוד כדי ללמוד בשמחה אמיתית בה' הבאה אחר העצב שיש לשמחה זו יתרון כיתרון האור הבא מן החשך דוקא כמ"ש בזהר על פסוק וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור כו' ע"ש וד"ל ומקרא מלא דבר הכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה וגו' ונודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה:

מחיצה של ברזל המפסקת בינו לאביו שבשמים: ע"ד לשון חז"ל – פסחים פה, ב. כמ"ש בזהר: נסמן לעיל פי"ז. רוח נשברה לב נשבר וגו': תהלים נא, יט. תשמיעני ששון ושמחה: שם, יו"ד. השיבה לי ששון ישעך: שם, יד. לתיקון האר"י ז"ל: פ"ח שער תקו"ח ספ"ג ופ"ד. כיתרון האור הבא מן החשך דוקא כמ"ש בזהר: ח"ג מז, ב. וראיתי שיש יתרון גו': קהלת ב, יג. תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה וגו': תבוא כח, מז.

[ג, א]

חז"ל²⁹ דאע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו, ומשום זה נפלה עליהם חרדה גדולה על הגוף הגשמי, אע"פ שנשמותיהם של חגי מלאכי וזכרי, שהיו נעלות ביותר, לא חזו].

ויתרה מזו י"ל («ואין גו' אתנו יודע עד מה³⁰»), שע"י הכתיבה בספר התניא, ונודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה, פתח רבנו הזקן את הצינור לענין זה, שפירוש האר"י ז"ל יהי, «נודע לכל».

(כ"ק אדמו"ר³¹)

פי' האר"י ז"ל על פסוק זה: שמפרש³², תחת אשר לא עבדת גו' בשמחה – שאע"פ שעבדת, מ"מ לא עבדת בשמחה (משא"כ פשט הכתוב אינו מורה כן, אלא שלא עבד בזמן היותו בשמחה, ר"ל בשלוה³³).

(כ"ק אדמו"ר הצי"צ³⁴)

ראה של"ה ס"פ כי תבוא³⁵; «פירש האר"י ז"ל הפסוק אשר לא עבדת.. בשמחה ובטוב לבב מרב כל, כלומר שצריך האדם לשמוח בעשית המצות וקיומם יותר מרב כל שמזמין לו השם יתברך והוא שמח בו, ביותר מזה צריך לשמוח במצוה הבאה לידו שיקיימנה. ואמר הפסוק, אף שעבדת את ה' בקיום המצוות, אבל לא עבדת בשמחה ובטוב לבב, על כן

תשמיעני ששון ושמחה וגו' השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה וגו': באגה"ת²⁴ – «תשמיעני ששון ושמחה וכו' ורוח נדיבה תסמכני וכו'», וכאן מוסיף גם «השיבה לי ששון ישעך».

(כ"ק אדמו"ר²⁵)

וראיתי שיש וגו': בכתוב – «וראיתי אני שיש וגו'»²⁶.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

ונודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה: היינו שגם פי' האריז"ל, פנימיות התורה, הוא באופן ד, נודע לכל – «נודע» דייקא, באופן של דעת, ולא רק ליחידי סגולה, אלא «לכל», לכל כפשוטו ממש²⁷. ולכאורה אינו מובן: הרי נראה בפועל שישנם כו"כ שלא נודע להם, פי' האר"י ז"ל על פסוק זה, ויתרה מזו: לא נודע להם בכלל אודות האריז"ל (ואודות אדה"ז)! ובפרט שאדה"ז מביא כאן את התואר הנפלא²⁸, «האר"י ז"ל» (ר"ת «האלקי אדוננו רבינו יצחק זכרוננו לברכה»).

ויש לומר: מצד הגוף הגשמי (שבו בחר הקב"ה) – «נודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה», אף שאצל כמה אין זה בגילוי (לע"ע) בידיעת הנשמה המלוכשת בגוף [וי"ל מעין דוגמא לזה – מדברי

ט. 31) תו"מ תשמ"ז ח"ב ע' 322 הערה 60. שם ע' 482 הערה 71. שם ע' 485. 32) וכ"פ אלשיך עה"פ. 33) ע"ד מארו"ל (פסחים לו, ב) בענין הבאת ביכורים, שרק «מעצרת ועד החג מביא וקורא», לפי שהוא «זמן שמחה». 34) אודה"ת עקב ע' תקצב. 35) שפור, א. וראה גם של"ה עשרה מאמרות מאמר ג"ד (מט, א).

24) פי"א. 25) לקו"ש חט"ו ע' 548 הערה 25. 26) וראה «לקוטי פירוש» לעיל פי"ב ד"ה וראיתי (הב). 27) שהרי «אין מקרא יוצא מידי פשוטו», ודוגמתו בספר התניא, תושב"כ דתורת החסידות. 28) וע"פ הידוע בענין גודל הדייק בספר התניא – מובן, שגם אופן כתיבת השם והתואר כו' הוא בתכלית הדייק. 29) מגילה ג, א. וש"נ. 30) ל' הכתוב – תהלים עד,

ליקוטי אמרים

פרק כו

שנה

עצה היעווצה: ע"ד לשון הכתוב – ישעי' יד, כו. בני חיי ומזוני: מו"ק כח, א (בשינוי הסדר). מודעת זאת לכל: ע"ד לשון הכתוב – ישעי' יב, ה. כשם שמוכר על הטובה כו': ברכות נד, א. ופירשו בגמ': שם ס, ב. גם זו לטובה: תענית כא, א.

והנה עצה היעווצה לטהר לבו מכל עצב ונדנוד ראגה ממילי דעלמא ואפי' בני חיי ומזוני מודעת זאת לכל מאמר רו"ל כשם שמכרך על הטובה כו' ופירשו בגמ' לקבולי בשמחה כמו שמחת הטובה הנגלית ונראית כי גם זו לטובה רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר כי היא מעלמא דאתכסי' שלמעלה מעלמא דאתגלייא שהוא ו"ה משם הוי"ה ב"ה ועלמא

ואפי' בני חיי ומזוני: שהם נוגעים ביותר – עיין לקמן פמ"ט⁴⁵. אגה"ק סי"א⁴⁶.

(כ"ק אדמו"ר²)

בני חיי ומזוני: בסדר זה ולא „חיי בני ומזוני“, כבמו"ק (שם) הובא בתוס'⁴⁷, והוא כסדר הכתוב⁴⁸ „לבבך .. נפשך .. מאדך“ (כמבואר לקמן⁴⁹ ש„לבבך“ קאי על „בני“, „נפשך“ – „חיי“, ו„מאדך“ – „מזוני“). וכן הוא הסדר בזח"א קפא, א.

(כ"ק אדמו"ר²)

לקבולי: בברכות שם – „לקיבולינהו“, אבל בשל"ה⁵⁰ הועתק „לקבולי“. ועיין בדקדוקי סופרים⁵¹.

(כ"ק אדמו"ר²)

גם זו לטובה: ביאור ענין זה – בלקו"ת ד"ה ויעש משה נחש⁵².

(כ"ק אדמו"ר²)

גם זו לטובה רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר כי היא מעלמא דאתכסי': עפ"ז יובן החילוק

היתה זאת לך". ועיין ג"כ ראשית חכמה שער ב' (שער האהבה) רפ"י³⁶. שער המצוות בתחלתו³⁷.

(כ"ק אדמו"ר³⁸)

אפי'ל שהחידוש בפירוש האריז"ל (דלכאורה מפורש להדיא ברמב"ם³⁹ ש„כל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב“⁴⁰) הוא – פירושו לסיום הכתוב „מרב כל“, שהשמחה צריכה להיות גדולה יותר מ„רב כל שמזמין לו השי"ת“, ולא ש„מרב כל“ פירושו „בעת שהיית במצב של שלווה ורב כל“, כפירוש רש"י („בעוד שהי' לך כל טוב“), וכפשטי דקראי דמסיים „ועבדת את אויבך גו' בחוסר כל“.

(כ"ק אדמו"ר⁴¹)

והנה עצה היעווצה לטהר עצמו מכל עצב .. לקבולי בשמחה וכו': לכללות ענין הסרת עצב ודאגה ממילי דעלמא, ואדרבה לקבל היסורים בשמחה כו' – עיין אגה"ת פי"ב⁴². אגה"ק סכ"ב⁴³. סכ"ה⁴⁴.

(כ"ק אדמו"ר²)

בספר התניא ע' 300 הערה 9. שיחת ש"פ דברים תשל"ה. (42) ושם: „וטעם השמחה ביסורי הגוף לפי שהיא טובה גדולה ועצומה לנפש החוטאת למרקה כו'“. (43) ושם: „עצה היעווצה לקבל באהבה .. לפשפש במעשיו .. הצריכין מירוק .. כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בעצמו .. מרוב אהבתו כו'“. (44) ושם: „אילו הי' מאמין שמאת ה' היתה זאת לו לא הי' בכעס כלל כו'“. (45) ושם: „ולבבך הן האשה וילדיה, שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו .. ונפשך ומאדך כמשמעו חיי ומזוני“. (46) ושם: „ואהב א"ע .. וע"כ הוא חפץ בחיי בשרים ובני ומזוני כי זה טוב לו“. (47) קידושין פב, א ד"ה אלא הכל לפי זכותו. (48) ואתחנן ו, ה. (49) פמ"ט. (50) עשרה מאמרות מאמר ה (ג, ב). (51) ושם הובאה גירסא „לקבולי עלי“ (52) חוקת סב, א (ושם: „וזהו ענין נחום איש גם זו שהי' אומר גם זו לטובה, מפני שהי' מתבונן באמת ששרש הרע הוא הטוב, והביאו למעלה אל שרשו למקום אין, ושם הי' יכול לעשות השתנות .. לשנות המשכה מלמעלה למטה שהי' נראה באמת למטה שהוא טוב בגשמיים, ולכן נק' גם זו שהוא מושג“) – צויין גם בלקוטי הגהות המיוחס להצ"צ.

(36) ושם: „ושמעתני בשם מו"ה יצחק די לוריא אשכנזי ע"ה שפי' פסוק תחת אשר לא עבדת וגו' מרוב כל, פי' יותר אם הי' לך רוב כל, והכוונה שיהי' שמח בשמחת הקב"ה ובמצותיו ותורתו יותר מכל ממון שבעולם .. לא ישוה שום שמחה שבעולם אצל שמחת מצוה“. (37) ושם: „ויהי' שמח בעשותו אותה המצוה בשמחה שאין לה קץ, מלב ומנפש ובחשק גדול, כאילו ממש בפועל ממש נתנים לו אלף אלפים דנרי זהב אם יעשה אותה מצוה. וז"ס הפסוק תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב כו'“. (38) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות“. הגהה לשיעורים בספר התניא – נדפסה ב„תניא בצירוף מ"מ“, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות“ ע' תצז. (39) סוף הל' לולב. (40) ומובן שעדיפא הוה לי' להביא מהרמב"ם, שהמעלה בזה (נוסף על קדימת הרמב"ם להאריז"ל בזמן) – שהרמב"ם הוא ספר של 309 דינים, ולכן מתאים יותר להביאו כאן, שהרי הענין המדובר כאן בתניא שייך לכאויא נישראל – בין אם הוא מקובל, חסיד או יהודי פשוט, ואפילו יהודי הזקוק לתשובה תתאה במדריגתה התחתונה ביותר, שגם אליו היא ההוראה בתניא שהעובדה צ"ל בשמחה ולא „בעצלות וכבודות“. (41) שיעורים

דאתכסיא הוא י"ה וז"ש אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה וגו' ולכן ארז"ל כי השמחים ביסורים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו כי השמחה היא מאהבתו קרבת ה' יותר מכל חיי העוה"ז כדכתיב כי טוב חסדך מחיים וגו' וקרבת ה' היא ביתר שאת ומעלה לאין קץ בעלמא דאתכסיא כי שם חביון עוזו ויושב בסתר עליון ועל כן זוכה לצאת השמש בגבורתו

אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה: תהלים צד, יב. ארז"ל: שבת פת, ב. ואוהביו כצאת השמש בגבורתו: ס' שופטים ה, לא. כי טוב חסדך מחיים וגו': תהלים סג, ד. שם חביון עוזו: ע"ד לשון הכתוב – חבוק ג, ד. יושב בסתר עליון: ע"ד לשון הכתוב – תהלים צא, א.

חביון עוזו: לשון „חביון עוז העצמות” – נמצא בפ"י ספרא דצניעותא להאריז"ל, הובא בלקו"ת סוף ביאור לד"ה שבת שבתון⁵⁹.

(כ"ק אדמו"ר²)

חביון עוזו ויושב בסתר עליון: ביאור ענין ב' לשונות אלו – „חביון עוזו” ו„יושב בסתר עליון”:

„חביון עוזו” – קאי על בחי' בינה⁶⁰ כשהיא עדיין בהעלם בתוך החכמה, ונקראת „חביון” מלשון חבוי. וזהו פירוש „חביון עוזו”, דהיינו מה שחבוי וטמון ב„עוזו”, שהוא בחי' חכמה (שנקראת „עוזו”⁶¹, כמ"ש⁶², והחכמה תעוזו, וכתיב⁶³, „הללוהו ברקיע עוזו”, דקאי על חכמה⁶⁴). והיינו או"א עילאין, בחי' יו"ד של שם, ששם הבינה (אותיות ו"ד) טמונה וחבוי' בחכמה (אות י')⁶⁵, כי המילוי חבוי וטמון בהפשוט. והוא בחי' „הבן בחכמה”⁶⁶.

„יושב בסתר עליון” – קאי על בחי' חכמה (הנקראת „עליון”⁶⁷ לפי שהיא למעלה מבינה), כמו שהיא „יושב בסתר” דבינה (כי „סתר” הוא בינה⁶⁸, והיינו ישראל סבא ותבונה, בחי' ה"י של שם (כי אות ה' היא בחי' תבונה, ואות י' דמילוי היא בחי' ישראל סבא). והוא בחי' „וחכם בנינה”⁶⁶.

וזהו מ"ש אדה"ז שהיסורים הם מבחי' „חביון עוזו ויושב בסתר עליון”, היינו שהיסורים נמשכים מבחי' חכמה ובינה (י"ה של שם), כי שורש היסורים הוא מביטול האחוריים דחוב"ב שהי' בעולם התהו⁶⁹ – הן

בין ב' הנוסחאות שמצינו בגמרא בענין זה – „כל דעביד רחמנא לטב עביד”⁵³ וגם זו לטובה⁵⁴:

„כל דעביד רחמנא לטב עביד” – היינו שסוף־סוף על־ידי הצער שסובל באה לו טובה, אבל העובדא עצמה היא ענין של צער ויסורים; משא"כ „גם זו לטובה” היא נוסחא מעולה מזו – שרואה שהיסורים עצמם לא היו יסורים, אלא השפעה של טובה מכוסה, שמפני רוב טוב שבה נמשכה למטה בצורה כזו (ולכן הביאה אדה"ז כאן, שמבאר שהיסורים עצמם הם טובה, „רק שאינה נגלית ונראית כו"').

וכמו החילוק בין המעשה דרבי עקיבא⁵³ (שאמר „כל דעביד רחמנא לטב עביד”) למעשה דנחום איש גם זו⁵⁴ (שאמר „גם זו לטובה”): במעשה דר"ע – על־ידי שנכבה הנר ונאכל החמור והתרנגול וכו' ניצל מהיזק גופני, אבל מאורעות אלו עצמם הם ענין של צער; משא"כ במעשה דנחום איש גס, כשהחליפו האבנים הטובות והמרגליות בעפר, ונעשה לו נס בעפר – לא הי' זה רק באופן שׁעל־ידי הצער ניצול מהיזק, אלא אדרבה – נוכח לדעת שלא הי' זה כלל צער, אלא טובה גדולה ביותר⁵⁵.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁶)

כי היא מעלמא דאתכסי' .. ועלמא דאתכסיא הוא י"ה: וברמ"ז⁵⁷ פי' שתוכחות מוסר של הקב"ה שרשן נמשך מחכמה סתימאה, שבה מלוּבש גבורה דעתיק יומין. והכל אחד.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁵⁸)

ע"ח ש"ט (שער אנ"ך פ"ח), ובינה היא מקור הגבורות. (62 קהלת ז, יט. 63 תהלים קנ, א. 64 פרדס שער ב פ"ה. 65 כי אימא עילאה גבוהה מאבא עילאה, כמ"ש בע"ח שם ושט"ו (שער הזיווגים) פ"ה. 66 ספר יצירה פ"א מ"ד. 67 עיין בפע"ח (שער הק"ש פכ"ט) בכוונת „תהלות לא־ל עליון גואלם”, שמבואר שם ש„עליון” הוא חכמה. (68 ראה ת"ז תס"ב (צד, ב). 69 ראה ע"ח ש"ט (שער שבירת הכלים) פ"א ואילך.

53 ברכות ט, סע"ב. 54 תענית כ"א, א. וש"נ. 55 ראה גם תרי"מ ח"ג ע' 267 ואילך. ועוד. 56 אגרות־קודש ח"ד ע' תיד. 57 ר"פ פינחס (זח"ג ריג, א). 58 אוה"ת נ"ך ע' אקלג. 59 דרושי יוהכ"פ ע"א, ד (ושם): „וע' בפ"י הספד"צ להאריז"ל בפ"ק (דקי"ט ע"א) שכ' וז"ל ודע דהוא רישא דלאו רישא אשר שם חביון עוזו העצמות הוא עצמו אינו משיג מה שיש בו וכו"'. 60 ראה גם אוה"ת יתרו ע' תתפא. במדבר ע' נו. 61 כי עוז הוא ענין גבורה, ובחי' אבא הוא חצי העליון דבינה דמ"ה (ראה

ליקוטי אמרים

פרק כו

שנז

לעתיד לבא .. יציאת חמה
מנרתקה: נדרים ת, ב. צל
החכמה: ע"ד לשון הכתוב –
קהלת ז, יב. לשית עצות
בנפשו: ע"ד לשון הכתוב –
תהלים יג, ג.

לעתיד לבא שהיא יציאת חמה מנרתקה שהיא מכוסה
בו בעוה"ז ולעתיד תתגלה מכסויה דהיינו שאז יתגלה
עלמא דאתכסיא ויזרח ויאיר בגילוי רב ועצום לכל
החוסים בו בעוה"ז ומסתופפים בצלו צל החכמה שהוא
בחי' צל ולא אורה וטובה נראית וד"ל: אך העצבות
ממילי דשמיא צריך לשית עצות בנפשו ליפטר ממנה

וע"פ הנ"ל יובן – שמאחר שרשב"י הי' מהנשמות
שענינן לגלות פנימיות התורה, האיר אצלו גם עתה
הגילוי דלעתיד⁷⁵ (כצאת השמש בגבורתו), ולכן
ראה כבר עתה את הברכות שבזה, והי' בכחו לפרשן
ולגלותן מיד בטוב הנראה והנגלה⁷⁶, כך שמלכתחילה
„כולהו ברכתא ניהוה" בגלוי ממש.

(כ"ק אדמו"ר⁷⁷)

לצאת השמש בגבורתו לעתיד לבא שהיא
יציאת חמה מנרתקה שהיא מכוסה בו בעוה"ז
ולעתיד תתגלה מכסויה בו: היינו שלא יהי'
הנרתק דשם אלקים מסתיר על שם הוי', וע"ד
שלע"ל יהי' שם הוי' נקרא כמו שנכתב⁷⁸.

(כ"ק אדמו"ר הצי"צ⁷⁹)

לצאת השמש בגבורתו לעתיד לבא שהיא
יציאת חמה מנרתקה: כן פירש גם בעיון יעקב על
הע"י⁸⁰, ש„אוהביו כצאת השמש בגבורתו" (דקאי על
„השמחים ביסורים") „היינו ע"ד דאמרינן .. לעתיד
לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה .. צדיקים

והתעוררות אהבת ה' וכו'. (ב) „המאמין לא יחוש משום יסורים
בעולם .. כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא בשביל לנסותו
בנסיונות אלו ולדעת את אשר בלבבו אם יפנה לבבו אחרי אלהים
אחרים שהם תאוות הגוף .. או אם הפצו ורצונו לחיות חיים אמיתים
המשתלשלים מאלקים חיים .. ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב
גם בגלוי בו" (סי"א) – והמעלות שבאופן זה: (א) אין צורך
להמתין להתעוררות אהבה כו' ועד אז לסבול יסורים ח"ו, אלא
מיד כשעומד בנסיון נפטר מהיסורים; (ב) בשביל הנסיון די במעט
יסורים, ומיד כשרואים שאינו מתפעל מזה – נוטלים ממנו את
היסורים. ומעלת רשב"י ופנימיות התורה היא שאין צורך להמתין
כלל – לא להזמן דלעתיד לבוא, לא להתעוררות אהבה ולא
לעמידה בנסיונות, אלא כל הענינים נמשכים ומתגלים בטוב הנראה
והנגלה מיד, ככפנים. (73) מו"ק ט, א ואילך. (74) בהגהתו
ללקו"ת בחוקותי מת, ב. (75) ראה תו"מ חט"ז ע' 280 ואילך.
וש"ג. (76) וע"ד פעולתו בירידת גשמים – ע"י אמירת תורה,
ללא תעניות, תפלות וכו' (ראה זח"ג נט, ב). (77) לקו"ש ח"א
ע' 284 ואילך. ח"ד ע' 1081 הערה 35. ח"ז ע' 22 ובהערה * 17. ח"ל
ע' 18 הערה 32. תו"מ חט"ז ע' 284 ואילך. (78) ראה פסחים ג,
א. (79) אוה"ת תשא ע' ב"ט. (80) גיטין לו, ב.

האחוריים דאו"א עילאין (יו"ד של שם), והן
האחוריים דישראל סבא ותבונה (ה"י של שם).

(וזהוה"צ אבי כ"ק אדמו"ר⁷⁰)

ועל כן זוכה לצאת השמש בגבורתו לעתיד
לבא .. שאז יתגלה עלמא דאתכסיא ויזרח ויאיר
בגילוי רב ועצום כו': ומי שמאיר אצלו הגילוי
דלעתיד גם בזה"ז – רואה הוא כבר עתה את הטוב
הטמון בכל דבר⁷¹, ובכחו לפרש ולגלות כל ענין מיד
בטוב הנראה והנגלה⁷².

ובזה יובן סיפור הגמרא⁷³ אודות רשב"י, ששלח את
בנו להתברך מפי ר' יונתן בן עסמי ור' יהודה בן
גרים, ואמרו לו דברים הנראים לכאורה כהיפך
הברכות, ואמר לו רשב"י „הנך כולהו ברכתא ניהוה".
ומבאר בזה הצי"צ⁷⁴, שמה שבירכוהו באופן זה הוא
„לפי שהברכה באופן זה היא מבחי' סתום". ולכאורה
אינו מובן: כיון שברכות אלו היו „מבחי' סתום", עד
שהי' הכרח לאומרן בדרך העלם – איך הי' רשב"י
יכול לפרשן בגלוי?

(70) לקוטי לוי"צ לתניא ע' ו. לקוטי לוי"צ לזהר ח"ב ע' קו.
(71) משא"כ באופן המבואר בתניא כאן – שצריך להמתין עד
לעתיד לבוא כדי שיומשך בטוב הנראה והנגלה, ואילו עתה –
מה שהאדם מרגיש הוא יסורים [וכדיק לשון מארז"ל (שהביא
אדה"ז כאן) – „כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה",
היינו שגם כשמברך עלי' ומקבלה בשמחה נקראת „רעה" *], אלא
שיודע שגם זו לטובה, רק שאינה נראית ונגלית לעיני בשר כי
היא מעלמא דאתכסיא. (72) ובאופן זה ישנה מעלה גם לגבי
העצות הנוספות שמביא אדה"ז באגה"ק בנוגע לענין היסורים:
(א) „לפשפש במעשיו .. ויראה לעין גודל אהבתו אליו המקלקלת
השורה כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו
יחידו מרוב אהבתו כמ"ש אם רחץ ה' צואת בנות ציון .. וכמים
הפנים אל פנים תתעורר האהבה בלב כל משכיל .. ואז גם ה' יתן
הטוב ויאר פניו אליו בבחי' אהבה מגולה .. ויתבטלו הדינין כו" (סכ"ב) – שבאופן זה אין צורך להמתין עד לעתיד לבוא כדי
שיומשך בטוב הנראה והנגלה, אבל עכ"פ יש צורך בהתבוננות

(* ומטעם זה, גם הברכה (והקבלה בשמחה) אינה כעל הטובה ממש,
אלא „כסם" בלבד, ובנוסף שונה.

קביעות עתים: ע"ד לשון חז"ל – שבת לא, א.

אין צריך לומר בשעת עבודה שצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב אלא אפילו מי שהוא בעל עסקים ודרך ארץ אם נופל לו עצב ודאגה ממילי דשמיא בשעת עסקיו בידוע שהוא תחבולת היצר כדי להפילו אח"כ בתאוות ח"ו כנודע שאל"כ מאין באה לו עצבות אמיתית מחמת אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו. והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בת"ת או בתפלה ובין שנפלה לו שלא בשעת עבודה זאת ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית אפי' לדאגת עונות חמורים ח"ו. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הרעת להתבונן בגדול' ה'

[ג, ב]

ולפי ביאור זה, חכמה ובינה, שכל אחד מהם הוא מוח שלם – הם בחלוקה אחת ("יזרח ויאיר"); ותריץ עטריץ דדעת, חסד וגבורה – הם בחלוקה בפני עצמה ("בגילוי רב ועצום").

(ב) "יזרח ויאיר" – קאי על המוחין הימניים, חכמה ועטרא דחסד (שהם ע"ד מזרח ודרום); "יזרח" – חכמה, "ויאיר" – חסד; "בגילוי רב ועצום" – קאי על המוחין השמאליים, בינה ועטרא דגבורה; "רב" – בינה, "עצום" – גבורה.

ולפי ביאור זה יובן יותר דיוק הלשון "יזרח ויאיר בגילוי רב ועצום" – כי המוחין השמאליים (בינה ועטרא דגבורה) הם נוקבין לגבי המוחין הימניים (חכמה ועטרא דחסד) שהם בחי' דכורין (היינו שבחי' חכמה מאיר ומשפיע בבחי' בינה, ובחי' חסד מאיר ומשפיע בבחי' גבורה). וזהו "יזרח ויאיר בגילוי רב ועצום" ("בגילוי", בב'): "יזרח" (חכמה) – להיכן יזרח – "בגילוי רב" (בינה), "ויאיר" (חסד) – להיכן יאיר – "בגילוי עצום" (גבורה).

(מוהרלוויץ אבי כ"ק אדמו"ר⁸⁹)

מכתופפים: כמו "הסתופף", "לשבת בסף השער"⁹⁰.

ממילי דשמיא: דהיינו ממה שעבר על מצוות ה'.
(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁹¹)

צריך קביעות עתים.. להתבונן בגדול' ה' אשר

מתעדנין בה". אבל בת"י ורש"י⁸¹ פירשו ש"צאת השמש בגבורתו" קאי על מ"ש⁸², "אור החמה יהי שבעתים גו".

(כ"ק אדמו"ר⁸²)

יתגלה עלמא דאתכסיא ויזרח ויאיר בגילוי רב ועצום: ב' הלשונות "יזרח" ו"יאיר", וכן ב' הלשונות "רב" ו"עצום" – י"ל שהם כנגד המוחין (שהם בחי' עלמא דאתכסיא, י"ה דשם הוי"), שהם ג' מוחין חב"ד, הנחלקים לד', כי מוח הדעת כולל ב' עטריץ דחסד וגבורה⁸³ [וכידוע⁸⁴ בענין ד' פרשיות דתפילין של ראש (שגם הם בחי' עלמא דאתכסיא, כדקיי"ל⁸⁵ ש, כשאומר ובורא חושך ימשמש בתש"ר", ו"חושך" הוא בחי' עלמא דאתכסיא), שהם כנגד ד' מוחין, חכמה ובינה וחסד וגבורה]. ובשני אופנים:

(א) "יזרח", דהיינו תחילת הזריחה וההארה – הוא בחי' חכמה (כדמציינו⁸⁶ שחכמה נקראת מזרח). "יאיר", דהיינו התפשטות האור בהרחבה – הוא בחי' בינה, שענינה התפשטות בהרחבה, "רחובות הנהר"⁸⁷ [וגם תיבת "נהר" גופא פירושה אור, כמ"ש⁸⁸ "הביטו אליו ונהרו". וכן תיבת "יאור", דקאי על הבינה, שנקראת נהר – פירושה ג"כ מלשון אור]. "בגילוי רב ועצום" – ב' עטריץ, חסד וגבורה דדעת (וסימנך: "בגילוי רב ועצום" – בגימטריא, "דעת" עם הכולל: "רב" – חסד; "עצום" שפירושו תוקף) – גבורה.

מסכת תפלת הבריאה פ"א מ"ח. ועוד. (86) ראה זח"ג קכ, א. (87) זח"ג קמב, א. (88) תהלים לד, ו. (89) לקוטי לוי' צלתינא ע' ז. (90) תהלים פד, יא ובראב"ע. (91) קיצורים והערות ע' יג.

(81) ס' שופטים שם. (82) ישע"ל, כו. (83) זח"ג (אדרא זוטא) רצא, א. (84) ראה זח"ג רסב, א ואל"ך. פ"ח שער התפילין פ"א ואל"ך. לקמן פמ"א. (85) באה"ט או"ח ס"ט סק"א. משנת חסידים

ליקוטי אמרים

פרק כו

שנט

וכמבואר עת זו במ"א:
אגה"ת פ"ז. העביר חטאתו:
ע"ד לשון הכתוב – שמואל
ב יב, יג.

אשר חטא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת
במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במ"א ושם נתבאר
ג"כ כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי
יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלימה כי ה'
העביר חטאתו ורב לסלוח וזו היא השמחה האמיתית
בה' הבאה אחר העצב כנ"ל:

כבד להם להתעורר במרירות בזמן המוכשר, ורק
בעת התפלה נקל להם הדבר, כנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁹⁴)

עת זו: היינו קודם תיקון חצות.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁹⁵)

במ"א: ועיין גם לקמן פל"א⁹⁶. אגה"ת פ"ז⁹⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁹⁸)

כי מיד אחר שנשבר לבו .. אזי יסיר העצב
מלבו לגמרי .. וזו היא השמחה האמיתית בה'
הבאה אחר העצב: וכמבואר בארוכה לקמן²¹ אופן
ההתבוננות המביאה את השמחה מהמרירות –
„שזאת ישיב אל לבו לנחמו בכפליים .. לאמר ללבו
אמת הוא כן בלי ספק שאני רחוק מה' בתכלית ..
אבל מ"מ יש בקרבי חלק ה' ממשי .. ולזה אשים כל
מגמתי וחפצי להוציאה ולהעלותה מגלות זה .. ואין
לך שמחה גדולה כצאת מהגלות והשבי" כו"י.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ¹⁴)

ויאמין אמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו:
כמבואר באגה"ת פ"א⁹⁸.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁹¹)

ורב לסלוח: באגה"ת²⁴ ציין לעזרא „(וכמ"ש בעזרא
ורב לסלוח)“. וצע"ג, שלא נמצא לשון זה בכתוב כלל⁹⁹.

(כ"ק אדמו"ר²)

חטא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת
במרירות אמיתית: כי כשמתבונן בגדולת ה'
בהעמקת הדעת אזי האלקות יקרה בעיניו, וממילא
המרירות מגעת יותר לנפשו, והיא בבחי' פנימיות
ביותר.

וזהו הסיבה למה שאנו רואים ברבים מעובדי ה',
שעל-פי רוב בנקל להם הרבה יותר לבוא לידי
מרירות בתוך התפלה [שבאמת אין זו העת הראוי'
לזה, שהרי התפלה צ"ל בשמחה, והזמן למרירות
הוא קודם התפלה, כמ"ש לקמן⁹² שצריך „להלחם
עם גופו ונפש הבהמית שבו .. ולבטשם ולכתתם
כעפר קודם התפלה"], ואילו בתיקון חצות (שהוא
הזמן המוכשר לזה, כמבואר באגה"ת⁹³) כבד להם
הדבר לפעול המרירות – לפי שבשעת התפלה
האדם הוא בבחי' קירוב יותר לאלקות, ונרגש יותר
בנפשו עכ"פ כללות ענין האלקות, ולזאת יבוא אז
בנקל יותר לידי מרירות על הריחוק כו'.

ובאמת הצדיקים הקרובים לאלקות, וכן הבינונים
הקרובים לאלקות, דהיינו עובדי ה' בשקידה, שמאיר
בהם אור נפשם, ובנקל להם ההתבוננות בגדולת ה',
ונרגש הענין בנפשם – המרירות אצלם הוא בזמן
המוכשר דוקא; ורק אותם שאינם קרובים כ"כ –

להקדים בחי' תשובה תתאה בתיקון חצות כנ"ל. ומי שא"א לו
בכל לילה עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבוע לפני יום השבת".
(98) ושם: „ובצירוף עוד האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח
בה' כי חפץ חסד הוא ותנון ורחום ורב לסלוח תיכף ומיד .. בלי
שום ספק וס"ס בעולם כו"י. (99) ראה „מראה מקומות, הגהות
והערות קצרות" לאגה"ת שם. וש"נ.

(92) פ"ל. (93) פ"ז. (94) סה"מ תרס"ט ע'קכא. (95) קיצורים
והערות שם וע' כא. (96) ושם: „והיינו בכל עת שרואה בנפשו
שצריך לכך. אך שעת הכושר שהיא שעה המיוחדת וראוי' לכך
לרוב בני אדם היא בשעה שהוא עצב בלא"ה וכו"י. (97) ושם:
„ומאחר שהתפלה היא בחי' תשובה עילאה צריך להקדים לפני'
בחי' תשובה תתאה .. ועכשיו בדור יתום הוה .. אזי עצה היעוצה

קיצור פרק כו

ראוי לו לשמוח בקרבת הוי', שמקרבנו לזכך נפשו ע"י היסורים, יותר מכל חיי העולם הזה.

ואם העצבות ממילי דשמיא, דהיינו מה שעבר על מצוות ה' – זאת ישים אל לבו, כי לזאת צריך עת מיוחד להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו, כדי שעיי"ז יהי' לבו נשבר. והיינו קודם תיקון חצות, כמ"ש באגה"ת פ"ז. ושם נתבאר ג"כ כי מיד אחר שנשבר לבו יסיר העצב מלבו, ויאמין באמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו, כמבואר שם פי"א, וזו היא השמחה האמיתית בה' אחד הבאה אחר העצב. וכן בכל יום, בין בעת עבודה או שלא בשעת עבודה, צ"ל הכל בשמחה ובטוב לבב.

יבאר איך דכמו שני אנשים נלחמים זה עם זה, שאם הא' בעצלות וכבדות ינוצח בקל, ואע"פ שהוא גיבור מחברו – כך בנצחון היצר, שקרוב מאד מאד לנצחו בעז"ה כו', מ"מ אי־אפשר לנצחו בעצלות וכבדות הנמשכים מעצבות וטמטום הלב, כי אם בזריזות הנמשכת מפתחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם.

ועצה היעוצה לטהר לבו מעצבות ממילי דעלמא, אפי' מבני חיי מזונא – הוא כמשארז"ל לקבולי בשמחה, כי היסורים הם לטובה, אלא שאין הטובה נראית ונגלית לפי שהיא מעלמא דאתכסיא, וא"כ

קיצור שני

ואם העצבות היא ממילי דשמיא – אם הוא מדאגת עוונות, בין שנופלים לו בשעת עבודה או בשעת עסקו בדרך ארץ, ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית, רק לעתים קבועים כמו בחצות לשבור לבו באמת. וגם אז, אחר שבירת לבו, יסיר העצב ויאמין באמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו, וכמ"ש „בכל עצב יהי' מותר“, והמותר היא השמחה אמיתית הבאה אחר העצב. וזהו טעם הפשוט לתיקון מזמור נ"א אחר תיקון חצות, שכתוב שם „תשמיעני ששון ושמחה“, ונתבאר בזה ע"פ „רוח נשברה“ כו'.

נתבאר אשר נצחון היצר אי־אפשר לנצחו בעצלות וכבדות הנמשכות מעצבות, כי־אם בזריזות הנמשכת משמחה.

ועצה היעוצה לזה, לטהר לבו מכל עצב ודאגה ממילי דעלמא – על־פי מארז"ל „כשם שמברך כו'“, ונפק"מ לקבולי בשמחה, כי גם זו לטובה, רק דאינה נגלית, כי היא מעלמא דאתכסיא, שם י"ה, וכמ"ש „אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה“. וע"ז ארז"ל כי השמחים ביסורים עליהם נאמר „כצאת השמש בגבורתו“, והו"ע גילוי עלמא דאתכסיא לכל החוסים בו בעוה"ז, ומסתופפים בצלו שהוא בחי' צל והסתר כו'.

לקוטי הנהגות – מיוחס להצ"צ

והיינו השמחה האמיתית: עיין לעיל פי"ד¹⁰⁰. לקמן פל"ג¹⁰¹.

(100) ושם: „וכשיגיל לשמח נפשו בה' .. ויזכה .. לעבוד ה' בשמחה אמיתית“. (101) ושם: „עוד זאת תהי' שמחת הנפש האמיתית כו'“.